

"Allah her yerde." diyoruz. Cenâb-ı Hak, Hz. Mûsâ'ya(a.s) yetmiş hicâb arkasından nûr olarak dağa tecellî etti. Dağ infilâk ettiğine göre, madde olan yerde Allah nasıl oluyor? Veya maddenin olduğu yerde Allah varsa, madde nasıl yerle bir olmuyor?

Allah zatı ile değil, isim ve sıfatları ile her yerde hazır ve nazırdır. Allah'ın zatı ile her yerde hazır ve nazır olması, Allah'a zaman ve mekan isnat etmek olur ki, bu şıktır. Allah'ın zatı zaman ve mekandan münezzehtir. Allah zaman ve mekanın yanında, içinde, dışında gibi kavramlar, Allah'a zaman ve mekan ittisal etme veya onlara benzetme olacağı için caiz değildir.

On Altıncı Söz'deki güneş örneği bu hakikati akla yaklaştırmak için verilmiştir. Güneş zatı itibarı ile bizden çok uzak olmasına rağmen, ısı ve ışığı ile göz bebeğimizin içine kadar girmesi, bize bu konuda bir ufuk kazandırmaktadır. Allah zatı itibarı ile mahlukattan nihayetsiz uzak ve münezzehe iken, isim ve sıfatları ile bize şah damarımızdan daha yakındır.

Uzak tabiri mekan açısından değil, mekandan münezzehe olma açısından dır. Bu mana itibarı ile Allah kainatta zatı ile değil, isim ve sıfatları ile iş görüyor. Ama isim ve sıfatların arkasında ve membaı olarak yine mübarek Zat-ı Akdesi vardır.

Aynada tecelli eden güneşe, güneşin kendisi dememiz nasıl mümkün değilse, aynı şekilde aynadaki tecellinin güneşten bağımsız olduğunu farz etmemiz de mümkün değildir. Güneş aynanın içinde sıfatları ile var denilir, ama hakiki güneş vardır denilemez.

Allah isim ve sıfatları noktasından her yerde hazır ve nazırdır. Lakin zatı itibarı ile yer ve mekandan mukaddes ve münezzehtir, formülünü kendimize rehber yapmalıyız.